

ΘΗΛΥΤΗΤΑ: Η ΠΑΡΑΜΕΛΗΜΜΕΝΗ ΑΡΕΤΗ

Προοίμιο

Γιορτάζουμε, κάθε χρόνο, τη γιορτή της μητέρας. Πολύ σωστά και δίκαια! Υπάρχει άραγε άνθρωπος επάνω στη Γη, που μπορεί να αμφισβητήσει το τι αξίζει η Μάνα του; **Τη θηλή της μάνας του επιζητεί το νεογέννητο μωρό από την πρώτη στιγμή πριν ακόμη ανοίξει τα μάτια του.** Το οδηγεί η οσμή και η γεύση του αμνιακού υγρού που ήδη το έχει φέρει στη ζωή. **Ποιος μπορεί να ξεχάσει το πρώτο χαμόγελο της Μητέρας του; Τη θαλ-**

πωρή της αγκαλιάς της και την ασφάλεια, που ένιωθε ξεχνώντας κάθε τρόμο, φόβο και ανησυχία;

Όσοι δεν ένιωσαν το χάδι της μητέρας τους είναι δυστυχισμένοι. Δεν νιώθουν ποτέ πληρότητα. Εκείνοι που την έχουν χάσει τη λαχταρούν και έχουν την εικόνα της πάντα στο νου τους και την καρδιά τους. **Τη μάνα μας καλούμε για βοήθεια σε κάθε πόνο και αγωνία. Ποιο είναι, όμως, αυτό το μοναδικό χαρακτηριστικό που ανυψώνει τη μάνα στο ύπατο βάθρο αξιών της ζωής μας.** Είναι μια ιδιαίτερη ποιότητα, μια αρετή διαφορετική από τις άλλες που συνθέτουν την ανθρωπινότητα του ανθρώπινου όντος. Η ελληνική γλώσσα διαθέτει μια υπέροχη λέξη για να εκφράσει την ουσία αυτής της αρετής. **Θηλύτητα.** Ένας όρος, ο οποίος δυστυχώς για πάμπολλους λόγους, έχει εκλείψει από το λεξιλόγιό μας.

Εισαγωγή

Αρετή είναι μια επίκτητη διάθεση να κάνουμε το καλό. Μια δύναμη ενέργειας και ανθρωπιάς. Είναι το ίδιο το καλό εν πνεύματι και εν αληθεία. Το καλό δεν είναι απλά προς θεώρηση, αλλά είναι κάτι που πρέπει να μπορούμε να κάνουμε. Δεν μπορούμε, όμως, σε απόλυτο βαθμό να το γνωρίσουμε και να το εφαρμόσουμε. **Αρετές είναι οι ηθικές αξίες στην πράξη,** δηλαδή οι ενσαρκωμένες, όχι θεωρητικές. Πάντα μοναδικές όπως καθένας από εμάς. Είναι πάρα πολλές, όσες και τα ελαττώματά μας. Συνιστούν «μεσότητες» (κατά τον Αριστοτέλη), αλλά ποιοτικά είναι «κορυφές» μεταξύ δύο κακών (υπερβολής και έλλειψης). Γι' αυτό είναι δυσαπόκτιτες. «Επαινετές έξεις». Δεν πρέπει, όμως, να συγχέονται με τις **επιτηδειότητες.** Οι αρετές είναι δυνάμεις που σκοπό έχουν πάντα το **γενικότερο καλό.**

Στη γενική περίπτωση οι αρετές δεν διακρίνονται ανάλογα του φύλου, παρά το ότι μερικές ταιριάζουν περισσότερο στον άνδρα ή στη γυναίκα. Μόνον η αλήθεια είναι απόλυτα καθολική. Η αλήθεια όμως δεν είναι ηθική, ούτε συναισθηματική ούτε βουλευτική. Όλες οι αρετές αναδύονται από την επιθυμία και οι επιθυμίες είναι συνήθως διαφορετικές στους ανθρώπους και ποικίλουν σχεδόν πάντα κατά το φύλο. Εντούτοις και τα δύο φύλα μετέχουν σε όλες τις αρετές, έστω και διαφοροποιημένα.

Πραότητα - γλυκύτητα-θηλύτητα: Οι Αρχαίοι Έλληνες και κυρίως οι Αθηναίοι υπερηφανεύονταν πως αυτοί έγιναν κοινωνοί της **πραότητας** στον κόσμο. Θεωρούσαν την πραότητα συνώνυμο του Πολιτισμού αντίθετο της βαρβαρότητας. Ο σημερινός δυτικός πολιτισμός είναι στην ουσία ο ελληνικός πολιτισμός, ως **ανθρωπισμός.** Πραότητα είναι το αντίθετο του θυμού και της σκληρότητας. Δεν είναι μια απλή αρετή αλλά σύνθεση περισσότερων αρετών. Το ρήμα καταπραΰνω αυτό εκδηλώνει. Ο Αριστοτέλης θα αναβαθμίσει την πραότητα σε ξεχωριστή αρετή, ως μεσότητα ανάμεσα στην **οξύθυμία** και τη **μαλθακότητα.** Η πραότητα ταυτίζεται με τη **μη βία.** «Η μη βία είναι σαφώς προτιμότερη, μόνον,

όταν είναι αποτελεσματική» γράφει η Σιμόν Βέιλ. Ας αναλογισθούμε την πραότητα του Γκάντι στην Ινδία.

Γλυκύτητα, είναι συνώνυμη με την πραότητα, **ταυτίζεται με τη θηλότητα**, που αναγνωρίζεται ως ένα είδος γυναικείας ποιότητας. Μια δύναμη δίχως σκληρότητα. Μια αγάπη δίχως θυμό. Το αντίθετο της ωμότητας, της επιθετικότητας, της βαρβαρότητας. Γαλήνη εσωτερική, χωρίς μίσος ή αναισθησία. Η επιθετικότητα και ο θυμός δείχνουν αδυναμία, όπως και η βία όταν είναι ανεξέλεγκτη. Μόνον η γλυκύτητα είναι δύναμη που μπορεί να μας κατευθύνει προς το αγαθό και γι' αυτό είναι **αρετή**. Δύναμη ειρηνική, και γλυκιά, πλήρης υπομονής και προσήνειας. Είναι αυτό που περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μοιάζει με την αγάπη, περισσότερο και από τη γενναιοδωρία, που θέλει να κάνει καλό στον άλλο, και τη συμπόνια, που πονά με τον πόνο του άλλου. **Η γλυκύτητα αρνείται να τον βλάψει**. Είναι το **θάρρος δίχως βία**, αυτό που λέμε **κουράγιο!** **Μια τελικότητα χωρίς κανένα άλλο σκοπό. Μια ύπατη πληρότητα και ολβιότητα.**

Η **θηλότητα δεν πρέπει να συγχέεται με τη θηλυκότητα**, όπως και η αρρενωπότητα με το θάρρος και την ανδρεία. Η θηλυκότητα και αρρενωπότητα είναι προτερήματα και επιτηδεϊότητες. Ήτοι δυνάμεις άλλης υφής. Δεν είναι ελαττώματα, αλλά οπωσδήποτε δεν είναι αρετές με την έννοια ότι κατευθύνουν το πράττειν προς το αγαθό. Η θηλότητα δεν πρέπει να συγχέεται, επίσης, με τη **θηλυπρέπεια**, που ασφαλώς για τους παραπάνω λόγους δεν είναι αρετή. Ούτε με τη **παθολογική υστερία**, που δεν είναι γλυκύτητα, δεν είναι αγάπη, αλλά ναρκισσισμός, καμώματα, επιθυμία για εξουσία. Ήτοι μια τέχνη κατάκτησης και επίδειξης. Το αντίθετο της αλήθειας.

Η πραότητα, η γλυκύτητα και η θηλότητα βρίσκονται στην άλλη άκρη: είναι καλωσόρισμα, σεβασμός, άνοιγμα. Αρετές σε ένα βαθμό παθητικές, υποταγής και αποδοχής, γι' αυτό είναι πιο κοντά στη σοφία. Δεν υπάρχει σοφία και καμιά άλλη αρετή χωρίς ένα βαθμό υποχωρητικότητας. Ο σοφός «φέρεται με ανθρωπιά και πραότητα» (Σπινόζα). Η πραότητα είναι **ηπιότητα**, ένα είδος αυθόρμητης καλοσύνης: «κάνε αυτό που είναι καλό για εσένα προκαλώντας όσο το δυνατόν λιγότερο κακό στον άλλο» (Ρουσσώ).

Η γλυκύτητα (θηλότητα) υποτάσσεται στην πραγματικότητα, στη ζωή, στο γίνεσθαι, στην καθημερινότητα. Μια αρετή **ευέλικτη, υπομονής, αφοσίωσης και αρμοστικότητας**. Το αντίθετο του αλαζονικού και ανυπόμονου, της ακαμψίας, της ανένδοτης και πεισματικής δύναμης, της προπέτειας και αυθάδειας. Πιο κοντά στην αυτοπειθαρχία και την επιβολή στον εαυτό. Εναντία μάλιστα στον εαυτό αν χρειαστεί. Και η αγάπη σημαίνει υποχώρηση, γι' αυτό είναι γλυκύτητα και δωρεά. Η θηλότητα δεν ανήκει στις βασικές θεωρούμενες αρετές (φρόνηση, εγκράτεια, θάρρος, δικαιοσύνη), αλλά στις ήπιες. **Αλλά δίχως ένα ελάχιστο θηλότητας δεν αναδύεται η ανθρωπινότητα**. Δεν μπορεί να ζήσει ο άνθρωπος χωρίς γλυκύτητα και πραότητα. Ανεκτίμητος ο ρόλος της γλυκύτητας σε κάθε διδασκαλία και παιδαγώγηση. Πρώτο παράδειγμα εκείνο του Θεανθρώπου.

Σχολιασμός

Το να τιμούμε τη μητέρα μια μέρα το χρόνο δεν είναι αρκετό, γιατί η μάνα είναι σε κάθε στιγμή της ζωής μπροστά μας. Είναι φύλακας «άγγελος» και προπαντός οδηγήτρια και πρότυπό μας. Το ίδιο ισχύει για το άρρεν το θήλυ. Δυστυχώς, ως άτομα και ως κοινωνία, υποβαθμίζουμε ή παραμελούμε τη μοναδική αξία του θηλυκού συντρόφου μας. Εν πολλοίς μάλιστα διαστρέφουμε ακόμη και την πηγαία ιδιοσυστασία, όπως η Φύση την έπλασε.

Ο τρόπος του σκέπτεσθαι, συναισθάνεσθαι και πράττειν των ανθρώπων έχει αλλοιωθεί δραματικά με την τεχνολογική ανάπτυξη, τη δημιουργία μεγαλουπόλεων και ειδικά με την επικράτηση της εμπορευματοποίησης των πάντων ακόμη και του ανθρώπινου προσώπου. Στο κλίμα υπερβολικής κατανάλωσης υλικών αγαθών της εποχής μας οι ανάγκες

επιβίωσης εξανάγκασαν τη γυναίκα να απομακρυνθεί από το μητρικό ρόλο και να ασχολείται με την επαγγελματική σταδιοδρομία που της προσδίδει και μεγαλύτερα όρια απελευθέρωσης. Ο συρμός (μόδα) και προπαντός το κυνήγι του εμπορικού κέρδους την απομάκρυναν από τη θηλότητα (γλυκύτητα) και την ώθησαν προς τη θηλυκότητα.

Ο Ελληνισμός ανακάλυψε τους ειδολογικούς νόμους του πνεύματος, τη γλώσσα της **λογικής σκέψης** και καθιέρωσε τον όρο **Ανθρωπισμό (Humanismus)**. Ο Χριστιανισμός ως ιδιότυπη αίσθηση ζωής ανακάλυψε τη **«λογική της καρδιάς»**. «Le Cœur a ses raisons que la raison ne connaît point» (Pascal). Ο έρωτας του Πλάτωνα για διδασκαλία και μάθηση αναβαθμίζεται σε αγάπη, όχι από φιλανθρωπία και οίκτο αλλά για τον ίδιο τον άνθρωπο ανεξάρτητα καταγωγής και δυνατοτήτων του.

Ο παιδαγωγός και ανδραγωγός οφείλει να έχει ένα είδος θηλότητας-γλυκύτητας, γιατί συνιστά ένα εξιδανικευμένο είδος μητέρας. Μέσα από ένα μητρικό φίλτρο ακτινοσκοπούνται όλες οι πτυχές της ανθρώπινης προσωπικότητας, οπότε με την ολιστική διάπλαση αναπτύσσονται συνολικά και αρμονικά οι εσωτερικές δυνάμεις της ανθρώπινης φύσης. **Το μητρικό αυτό φίλτρο ανταποδίδει σαν αμοιβή το μαντικό χάρισμα στον παιδαγωγό και αναδύεται η άφατη πληρότητα και ολβιότητα που εισπράττει από το λειτούργημά του. Τότε η παιδαγωγία καθίσταται πνευματική δημιουργία και ηθική ενέργεια. Έτσι μόνον αντισταθμίζεται, κατά κάποιο τρόπο, ο μόχθος του παιδαγωγού.**

Οι αρετές, ως επαινετές έξεις, ήτοι ενσαρκωμένες ηθικές αξίες, ανήκουν και στα δύο φύλα ασχέτως εάν έχουν διαφορετική υφή, επειδή οι αξίες αναδύονται από τις επιθυμίες που διαφέρουν από άτομο σε άτομο. Η **θηλυκότητα** δεν είναι αρετή ούτε **ελάττωμα**. Είναι προτέρημα, μια δύναμη άλλης υφής. Η **θηλότητα είναι αρετή γιατί είναι δύναμη που αρνείται το κακό**. Ταυτίζεται με τη **γλυκύτητα** και αναδύεται από την **πραότητα**. Και παρά το ότι εκφράζεται εντονότερα στο θήλυ εντούτοις ενυπάρχει υποχρεωτικά και στο άρρεν, γιατί συνιστά την ουσία της **ανθρωπινότητας, που φέρνει τους ανθρώπους πλησιέστους στις δυσκολίες και τα προβλήματα της ζωής**.

Συμπεράσματα

Η θηλότητα (γλυκύτητα, πραότητα) συνιστά πεμπουσία της **αρετής του συνυπάρχειν**. Της ψυχικής δύναμης για ενεργή συμμετοχή, ώστε να δημιουργηθούν οι απόλυτα αναγκαίες συνθήκες, που όταν συντρέξουν λαμβάνει χώρα η μετάλλαξη και η μετουσίωση όλων των μερών σε μια σύνθεση με νέα χαρακτηριστικά. Τότε το συνονθύλευμα μετατρέπεται σε **ομάδα**. Τότε το όλον λαμβάνει μορφή και δικό του περιεχόμενο. Τότε υπάρχει και ουσιαστικά το **είναι της Κοινωνίας**. Τότε μπορούμε να μιλάμε για **ομάδα, οικογένεια, κοινωνία, έθνος και Πατρίδα**. Είναι τότε που έχουμε μπει στο πλαίσιο της **ηθικής συνύπαρξης**. Τότε νοιώθουμε **«τον άλλο, ως εαυτό»**. Τότε στην αξιοπρέπεια του άλλου καθρεφτίζεται η δική μας αξιοπρέπεια και κάθε περιορισμός δικός μας είναι έκφανση και αποδέσμευση εσωτερικής μας ελευθερίας. Τότε αναδύεται η ρεαλιστική αγάπη. Τότε τα προβλήματα γίνονται πιο ευεπίλυτα.

Η ιαπωνική λέξη **amae**, που **σημαίνει γλυκύτητα**, θαρρώ, ότι μας δίνει την απόλυτα ωραία έκφραση. Είναι η μαγική εκείνη στιγμή, κατά την οποία νοιώθουμε το **υπέροχο συναίσθημα ότι ανήκουμε σε ένα σύνολο, στο οποίο θέλουμε να ανήκουμε και εκείνο μας θέλει ως μέλος του**. Όντως, συμφωνούμε όλοι μας, ότι δεν υπάρχει ωραιότερο συναίσθημα από το να γυρίζεις σπίτι σου που τόσο ο ίδιος θέλεις και να νοιώθεις την αγάπη όλης της οικογένειάς σου ή να πηγαίνεις στο χώρο της εργασίας σου και να αισθάνεσαι ότι και οι συνεργάτες σου σε περιμένουν με λαχτάρα να είσαι κοντά τους ή ακόμη και όταν είσαι μακριά τους θα επιθυμούσανε να σε έχουν δίπλα τους και ανάμεσά τους.

Το ιδεόγραμμα της ιαπωνικής γλώσσας για τη λέξη **amae**, είναι όντως εκφραστικότατο. **Απεικονίζει τη μητέρα να κρατάει στην αγκαλιά της το μωρό της! Είναι η κορυφαία εκείνη στιγμή, κατά την οποία το μωρό αισθάνεται τη μεγαλύτερη στοργή και ασφάλεια και η μητέρα κρατάει ότι πολυτιμότερο έχει στη ζωή. Θαρρούμε ότι αυτό το ιδεόγραμμα συνιστά την τελειότερη έκφραση της θηλότητας (γλυκύτητας).**

Επίλογος

Τον αρχέτυπο αυτό ανθρώπινο δεσμό μεταξύ των ανθρώπων οφείλουμε να καλλιεργήσουμε σήμερα. Σήμερα που η ανθρωπότητα κάλυψε τόσο μεγάλη έκταση, ολόκληρο τον Πλανήτη μας, η οποία ξεφεύγει από τα όρια της ατομικής σύλληψης και ισχύος-δράσης μόνον μια ευρύτερη συμμετοχική, αλλά και αρμονική δράση μπορεί να φέρει θετικά αποτελέσματα.

Τότε μπορούμε να πούμε ότι βρισκόμαστε στο πεδίο της σημερινής έννοιας της ηθικής, δηλαδή στο διαλογικό χαρακτήρα της δημοκρατικής ποιοτικής συνύπαρξης. Ο διαλογικός τρόπος επικοινωνίας και επίλυση των διαφορών είναι ο μόνος ηθικός δρόμος πορείας μας. Η άσκηση και αγωγή, όλων μας για τη δημιουργία κοινωνικής συνείδησης, που να ενώνει με συμπληρωματικό τρόπο ανταγωνιστικούς όρους: συναίρεση/σύγκρουση, ελευθερία – ισότητα - αδελφосύνη, δικαιώματα/υποχρεώσεις, εθνική ενότητα/κοινωνικοί και ιδεολογικοί ανταγωνισμοί. Μοναδικός καταλύτης των παραπάνω αντιπαλοτήτων είναι η ανάπτυξη **ηπίων δυνάμεων ανθρωπο-ηθικής** με βασικό στοιχείο πλέξης τον αρχέτυπο δεσμό της οικογένειας, ήτοι τον **ακατάλυτο δεσμό Μάνας και Παιδιού**.

Η θηλότητα της Μάνας, η θήλεια φύση, η γυναικεία γλυκύτητα και μοναδικότητα εκφράζεται και αποκορυφώνεται στην ανατροφή του Παιδιού!

Μόνον μέσα σε ένα κλίμα «αδελφосύνης» μπορούν να βρουν ανεκτή λύση τα θέματα της **ισότητας, δικαιοσύνης, ελευθερίας, αξιοπρέπειας**, διαφορετικά, θα συνιστούν ουτοπίες. Κοντολογίς πρέπει να μεταφερθεί η αδελφосύνη που συγκρατεί την βασική μικροκοινωνία (την οικογένεια) με αποδεκτή μορφή στον χώρο της μεγάλης και πλανητικής ακόμη, θα λέγαμε, κοινωνίας.

Εδώ ακριβώς αποκαλύπτεται πλήρως η τεράστια ανάγκη διάδοσης της ολιστικής Παιδείας και πιο ειδικά η σωστή διάπλαση των νέων, ώστε το βασικό κύτταρο της Κοινωνίας, η οικογένεια, να είναι υγιές και ζωντανό με συνοχή και αρμοστικότητα.

Η ύπατη αυτή αποστολή, ως δωρεά, αλλά και ως καθήκον, εκ φύσεως, έχει ανατεθεί κατά βάση στη ΜΗΤΕΡΑ.

Γι' αυτό και πάντα την τιμούμε, τη δοξάζουμε και την ευγνωμονούμε.

Δημήτρης Κ. Μπάκας
06 Μαρτίου 2026